

CAYUELA, Begoña:
Sant Quirze de Pedret,
un paisatge pictòric
romànic. Amb la
col·laboració de Roser
PINYOL (Ars Picta.
Temes, 3)

Valentí Serra de Manresa, OFM Cap

**Barcelona: Edicions
de la Universitat de
Barcelona 2022, 339 p.**

Amb la publicació d'aquesta monografia —impulsada per les Edicions de la Universitat de Barcelona— s'aporta una interpretació iconogràfica innovadora sobre la impressionant decoració pictòrica medieval dels murs de l'església de Sant Quirze de Pedret —edificada dins de la població de la Baells, ara agregada a Cercs—, a la comarca del Berguedà, una construcció religiosa que bé podem situar entre els monuments principals del romànic català.

L'església rural de Sant Quirze de Pedret ("parrochia Sancti Quirici de Pedreto") està situada a redós d'un vessant pedregós —d'ací el topònim Pedret, que en un document de l'any 984 ja s'anomena "monte petreto". Aquesta parròquia fou construïda a dalt d'una terrassa que s'aixeca a la vora del riu Llobregat, als peus de la Roca de la Guineu i al costat d'un important eix de comunicacions a la Catalunya central. Avui, la bibliografia sobre l'església de Sant Quirze de Pedret és força extensa, sobretot, a partir de l'any 1887, quan Francesc Muns la va donar a conèixer en una de les sessions del "Certamen catalanista de la joventut catòlica" (veg. p. 307-339). Dos anys després, l'any 1889, les pintures murals del "Mestre de Pedret" ja disposaven d'un estudi pioner aportat per Josep Puiggarí, publicat dins les pàgines de la prestigiosa revista cultural titulada *L'Avenç*, quan, a finals de la dinovena centúria, l'interès per l'art romànic estava motivat per l'ambient polític i cultural que brollava de la Renaixença i que reivindicava una Catalunya que es volia reafirmar en el seu passat.

L'església parroquial de Sant Quirze fou bastida a finals del segle IX amb una sola aula capçada amb un absis quadrangular i, poc després, fou ampliada amb tres naus amb els cossos laterals coronats per absidioles de planta ultrapassada. Els murs els decoraren en dues campanyes pictòriques successives, una de preromànica i una altra de romànica. Actualment, les pintures es conserven repartides entre diferents institucions museístiques de casa nostra i, per aquesta raó, les autores expliquen molt detalladament el procés del descobriment de les pintures, la seva extracció i la dispersió posterior de les pintures romàniques de Pedret, que des de la seva esglesiola d'origen foren traslladades a Barcelona el 1921 i a Solsona el 1937. Avui, aquesta fragmentació, dis-

persió i mutilacions dificulten enormement una mirada de conjunt; un repte, aquest, que malden per afrontar les autores d'aquesta monografia servint-se de propostes plausibles que permeten plantejar una visió renovada sobre l'elaboració i la significació d'aquestes pintures murals. En efecte, les capes pictòriques de les pintures murals arrencades presenten un seguit de problemes d'estabilitat causats pels materials emprats en el traspàs i la interacció amb els materials originals, juntament amb les condicions d'exhibició a les sales dels museus (veg. p. 45-55).

En el llibre que ressenyem s'estudien les parts conservades de les pintures murals que, en el seu dia, havien format part de la totalitat del conjunt pictòric de Sant Quirze i n'infereix, també, les desconegudes a fi d'aportar una interpretació raonada d'una de les mostres d'art romànic més ambiciosa per la complexitat del seu programa iconogràfic i, també, per la qualitat insòlita d'aquesta decoració mural, que té la representació d'escenes bíbliques significatives com la del fratricidi d'Abel, el sacrifici d'Isaac, la paràbola de les deu verges, la crucifixió i diverses escenes del llibre de l'Apocalipsi, així com també algunes escenes del martiri de Sant Quirze i Santa Julita, màrtirs a l'Àsia Menor el segle IV, mare i fill (de només tres anys), occits durant la terrible persecució de Dioclecià, i amb la seva festa litúrgica el 16 de juny. Aquests sants assoliren una gran devoció a l'església de França, principalment entorn de les poblacions d'Auxerre, Nevers i Tolosa de Llenguadoc, on sant Quirze esdevingué el patró dels infants, car era el més jove dels màrtirs, fora dels Sants Innocents. Aquests sants també gaudiren d'una gran devoció a Catalunya i, àdhuc, donaren nom a les poblacions actuals de Sant Quirze de Besora, Sant Quirze Safaja i Sant Quirze de Galliners o de Terrassa (ara Sant Quirze del Vallès), a més de les nombroses parròquies que els veneren com a patrons.

Cal posar en relleu que aquesta monografia té un capítol complementari en què s'expliciten les intervencions efectuades per a la conservació de la decoració mural de l'església —elaborat per Roser Piñol— en què, prioritàriament, es descriu el procés d'arrencament i d'instal·lació museística de les pintures murals de Pedret (veg. p. 37-72). El llibre també dedica una atenció especial a la reconstrucció del pai-

satge dels entorns de Pedret, en els seus orígens, tant des del punt de vista físic com històric i, en aquest sentit, es malda per refer el tram de relacions culturals a partir de la xarxa viària de comunicacions amb relació entre els diversos monestirs i esglésies de la Catalunya vella, una xarxa que en el territori possibilità la presència d'uns pintors muralistes agraciats amb una tècnica i competència notables; uns artistes que hi haurien acudit per decorar, alhora, altres edificis importants dins d'un ambient de renovació dels programes iconogràfics posats al servei dels ideals de reforma eclesial. Així, semblaria que el paisatge medieval que envoltava Sant Quirze de Pedret era totalment diferent del que avui esguardem i, potser, tal com suggereix Begoña Cayuela, àdhuc comptés “amb vinyes conreades a les feixes situades al vessant sud de la muntanya” (veg. p. 297). Des de la *Revista d'Humanitats*, ens plau felicitar les autores per aquesta aportació valuosa i significativa a l'estudi de l'art romànic, particularment per les seves hipòtesis suggeridores a propòsit de la significació de la iconografia medieval.